

# Партиципаторний бюджет

Борис Мартеля, Асоціація “Торографіе” (м.Лодзь)  
Юстина Півко, Центр суспільних комунікацій”  
(Варшава)



## План перебігу семінару



- Вступ
- Партиципація і громадянський діалог на прикладі Варшави
- Польська модель партиципаторного бюджету
- Можливості впровадження партиципаторного бюджету в Україні

**Загальна тривалість тренінгу: 9.30-17.00**



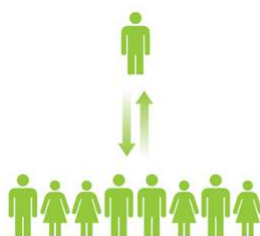
# ВСТУП

Важливі поняття  
Навіщо це все?

## Розміри і напрямки процесу партиципації



Partycypacja  
publiczna  
(wertykalna)



Partycypacja  
społeczna  
(horyzontalna)



Decydujmy razem. Udział społeczności lokalnych w podejmowaniu decyzji publicznych. Fundacja Fundusz Współpracy, Warszawa 2012, s. 7.



## Визначення



### Громадянська партиципація це:

■ **участь** – а саме, спосіб активної участі в різноманітних подіях, які нас стосуються; можливість вести активну діяльність, висловлювати думку стосовно процесів, що відбуваються у публічній сфері

■ **спілкування з владою** – а саме, підтримка органів влади і громадян в процесі спільного прийняття рішень



## Визначення



„Громадянська партиципація – це процес, під час якого громадяни отримують можливість впливати на рішення органів державної влади, а посередньо – можливість здійснювати контроль за їхнім виконанням, якщо дані рішення безпосередньо або посередньо торкаються інтересів громадян.

Подібний вид партиципації відрізняється від традиційної участі громадян у виборчому процесі і реалізується за допомогою інших методів. Громадяни, отримуючи можливість брати участь в процесах регулювання на їхній ранній стадії, ще більш активно долучаються до процесів безпосередньої реалізації”

Wygnanski J.J., Obywatele współdecydują, Przewodnik po partycypacji społecznej, Stowarzyszenie na rzecz Forum Inicjatyw Pozarządowych, Warszawa 2005, s. 22.



## Основні сходи/складові процесу



## Крок за кроком



Заходи та дії	Рівень участі/партиципациі	Напрямок комунікації	Практичне використання
Спільне прийняття рішень	високий	влада Δ громадянин	партиципаторний бюджет, фонд солтиства
Консультування	середній	влада ↔ громадянин	зустрічі за участю мешканців
Зібрання ідей, думок, пропозицій	низький	громадянин → влада	вивчення громадської думки, інтернет-опитування
Інформування	низький	влада → громадянин	PR, інформаційна політика
Відсутність інформації	відсутній	відсутній	„книга скарг та пропозицій” в колишній ПНР



## Переваги



### Промоція і джерело інформації:

- покращення інформування населення стосовно планів та намірів влади
- краще зрозуміння владою потреб громадян

### Раціоналізація заходів та дій:

- більш чітке визначення пріоритетів
- можливість використання нових рішень, запропонованих мешканцями
- заощадження часу і коштів (менше протестів, заперечень і затримок)



## Переваги



### Зростання рівня задоволення діями влади:

- громадяни краще поінформовані і відчувають себе партнерами влади
- зростає рівень довіри мешканців до органів влади

### Уникнення соціальних конфліктів:

- можливість швидко отримувати інформацію щодо проблем, які з'являються, ще до моменту набуття ними великих розмірів
- можливість дійти до згоди



## Переваги



### Громадянська освіта:

- отримання громадянами нових компетенцій, пов'язаних з участю в громадському житті
- формування демократичних позицій
- в процесі реалізації консультаційних проектів можуть з'явитися нові громадські лідери
- зміна ставлення влади

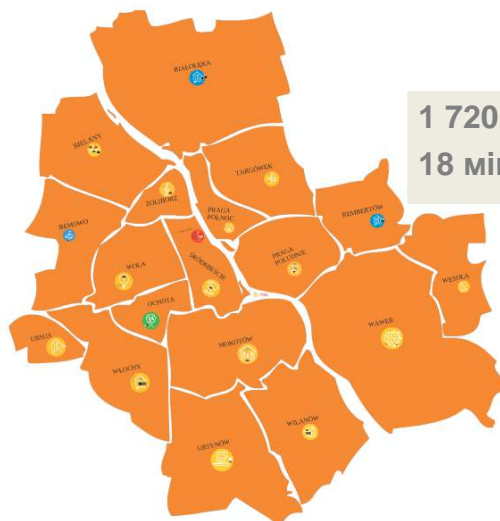


## CASE STUDY

Громадські слухання у  
Варшаві



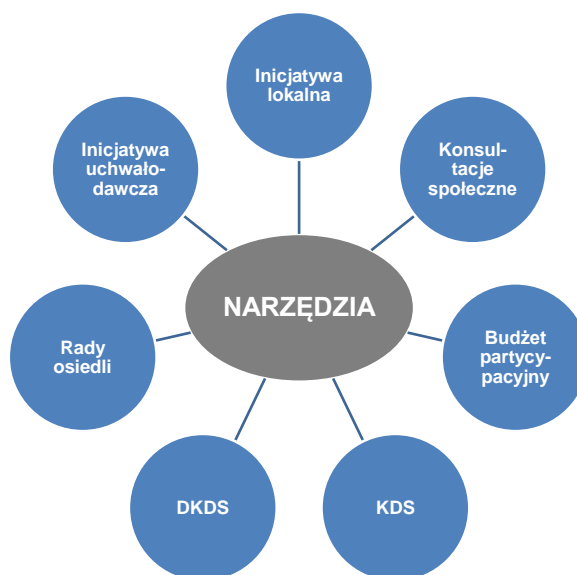
## Декілька слів про Варшаву



1 720 398 мешканців  
18 мікрорайонів



## Система діалогу



## Центр суспільних комунікацій



- можливість реалізації міждисциплінарних проектів
- покращення процесів обміну інформацією на рівні місто – мешканці
- громадські слухання, партиципаторний бюджет
- поглиблення співпраці з громадськими організаціями
- громадські слухання, що проводяться Центром суспільних комунікацій спільно з відповідними відділами міської адміністрації, а також мікрорайонами міста за ініціативою останніх



## Громадські слухання Тематика



- Плани просторового господарювання
- нові інвестиції, зокрема, у сфері навколишнього середовища та його охорони
- стратегічні документи
- **ВСЕ І РІЗНЕ**





## Участь в консультаціях/слуханні



- організатори
- це органи місцевого самоврядування або державна адміністрація
- Міська Рада, відповідні органи міської ради, наприклад, Управління житлового господарства
- експерти
- **ВСІ**, причетні до даної справи
- **КОЖНИЙ** може взяти участь



## Різні способи ведення розмови/ діалогу



- зауваження в режимі on-line
- зустрічі
- семінари, тренінги
- інтерв'ю
- анкети
- Зауваження, відправлені електронною а також традиційною поштою



# ON-LINE

www.konsultacje.um.warszawa.pl



PARTNER

Miasto Stołeczne Warszawa Powrót do strony UM Warszawy

**KONSULTACJE SPOŁECZNE**

- Strona główna
- Czym są konsultacje społeczne?
- Konsultacje społeczne
- Plany zagospodarowania przestrzennego
- Konsultacje z NGO
- Baza wiedzy
- Program "Warszawa dla kobiet"
- Publikacje
- Galeria zdjęć
- FAQ

**Aktualności**

13.04.2012 - 10:04  
**Jak ocieplić Chłodną? Zgłoś swoje pomysły!**  
Rozpoczęły się konsultacje społeczne na temat działań społeczno-kulturalnych na ulicy Chłodnej! Szczegóły w linku poniżej...

13.04.2012 - 10:07  
**Włącz 3 wieki! Skonsultuj program "Warszawa Przyjazna Seniorom"**  
Rozpoczęły się konsultacje społeczne programu Warszawa Przyjazna Seniorom - zachęcamy do...

12.04.2012 - 11:03  
**Podsumowanie konsultacji - Stwórz swój własny "magiczny" park na Białołęce!**  
Zakończyły się konsultacje społeczne na temat zagospodarowania projektowanego właśnie terenu sportowo-rekreacyjnego przy ul. Magicznej na Białołęce.

**Odnosniki**

- Konsultacje
- Baza wiedzy
- Statystyka (mapy)

**Mapa aktywności**

Przedsięwzięcia w dzielnicach



# ON-LINE

www.konsultacje.um.warszawa.pl



PARTNER

- висловлення зауважень
- позначення місця розташування на мапі
- пропозиції внесення змін в документи
- форум та інші інструменти

Miasto Stołeczne Warszawa Powrót do strony UM Warszawy

**KONSULTACJE SPOŁECZNE**



## Навчання у сфері проведення консультацій/слухань



- „Вдосконалення і посилення дії механізму суспільної партиципації в столичному місті Варшаві” – проект, реалізація якого відбувалась з 2009 року до квітня 2011 року
- Співфінансування з т.зв. Норвезького Фінансового Механізму
- Модель консультацій/слухань в кожному з 18 мікрорайонів
- участь в навчанні брали як мешканці, так і державні службовці
- Кожна консультація/кожне слухання проводились за іншою методикою та тематикою



## Навчання у сфері проведення консультацій/слухань



### Результати:

- **21** громадське слухання
- **400** годин зустрічей
- **4,5 тис.** мешканців Варшави взяло участь
- **81** різноманітна подія
- **70** волонтерів, соціологів і працівників міської ради



## Дискусія щодо (публічного) простору



Mapa targowisk jednodniowych na Woli - zgłoś lokalizację!

PRZEŚLIJ INNYM

CZAS TRWANIA: CZW. 01/12/2011 - 00:00 - ŚR. 15/02/2012 - 23:59

Gdzie Twoim zdaniem najwygodniej będzie robić zakupy na bazarkach? Zaznacz na mapie preferowane lokalizacje jednodniowych targowisk na Woli. Lokalizacje można zgłaszać do 15 lutego 2012 roku. Aby zaznaczyć lokalizację, kliknij "Dodaj nowy obiekt na mapie"!

Mapa:

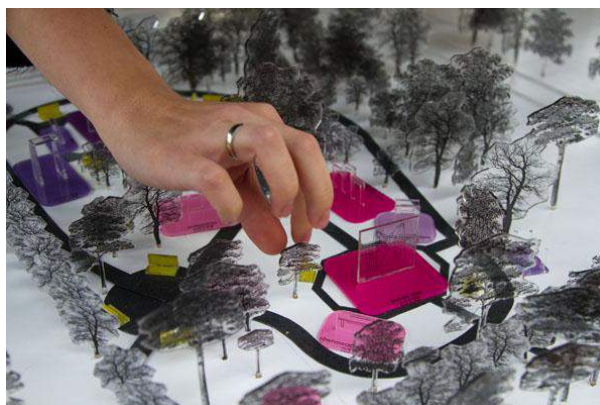
Na slajdzie: siećka  
jednodniowych  
bazarów/rynków  
w jednym z mikroregionów



## Три сквери в Веселій



- Робота з використанням трьох макетів, недалеко від місця реалізації проекту



## Модифікації проекту



## Зауваження мешканців



- додаткове освітлення
- збільшення кількості лавок
- заміна обладнання на дитячому майданчику (наприклад, встановлення обладнання для молоді і дітей старшого віку)
  - встановлення столів для гри, наприклад, в шахи
  - відмова від одного зі скверів на користь літніх майданчиків кафе





## Велосипеди в Белянах



Визначення проблем + Ідеї

Спільні велосипедні поїздки за участю мешканців та державних службовців



Canada

## Велосипеди в Белянах



Визначення проблем + Ідеї

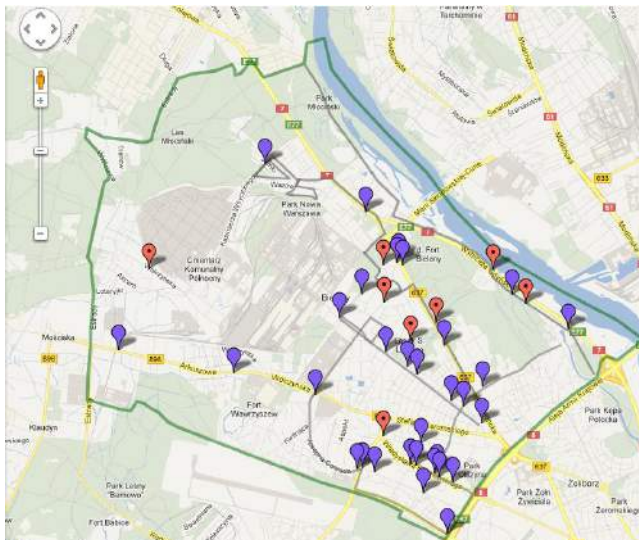


Зустрічі “за мапою” – обговорення труднощів і розробка планів



Canada

## Велосипеди ON-LINE



## Інші методи: Семінари та тренінги



На слайді: “Долучись до культури в Урсусі” – ідеї активізації культурного і громадського життя в одному з мікрорайонів



## Інші методи: Семінари та тренінги



### Тематика (для прикладу)

- Планування культурних заходів (Урсус, Таргувек, вул.Хлодна)
- Майбутнє будинку колишньої залізничної станції в Вілянуві
- загальноміська програма „Варшава–комфортне місто для людей похилого віку”
- Проект перебудови скверу на вул. Хмельней



## Інші методи : Консультаційні пункти



**В місці, де  
заплановано зміни**



На сліди: проект зміни бруківки та освітлення в Старому Місті





## Інші методи: Презентації на відкритих площадках



Голосування за один з  
проектів

Поправки під час  
семінарів чи тренінгів



На слайді: проект  
перебудови скверу в  
центральної частині  
міста



Canada

## Інформування



Спільна  
візуальна  
ідентифікація



Canada

## I що далі?

- Понад 20 слухань та консультацій за участю мешканців протягом року
- Понад 25 консультацій за участю громадських організацій протягом року
- Спільна розробка стратегічних документів – проект „Від діагнозу до стратегії”
- Постійне вдосконалення процесу ведення діалогу - проект „Кращі консультації/слухання в органах самоврядування”



## Партиципаторний /громадянський бюджет в Польщі

## Партиципаторний бюджет Визначення



Згідно з Participatory Budgeting Unit (британського think-tank, що займається питаннями ПБ):

„Партиципаторний бюджет – це демократичний процес, який передбачає надання громадянам (зокрема тим, які, формально, не мають громадянства) права розподілу частини коштів з міського бюджету або іншого бюджету, який їх стосується”.



Canada

## Генезис



Canada

## Виникнення ідеї та її поширення



**1989-1997** – виникнення і тестування моделі партиципаторного бюджету в місті Порту Алегрі та інших містах в Бразилії

**1997-2000** – поширення ідеї партиципаторного бюджету в Латинській Америці

**з 2000** – ідея партиципаторного бюджету досягла країн Північної Америки, Європи, Африки, Азії та Австралії. Мода на такий спосіб залучення мешканців стає повсюдною

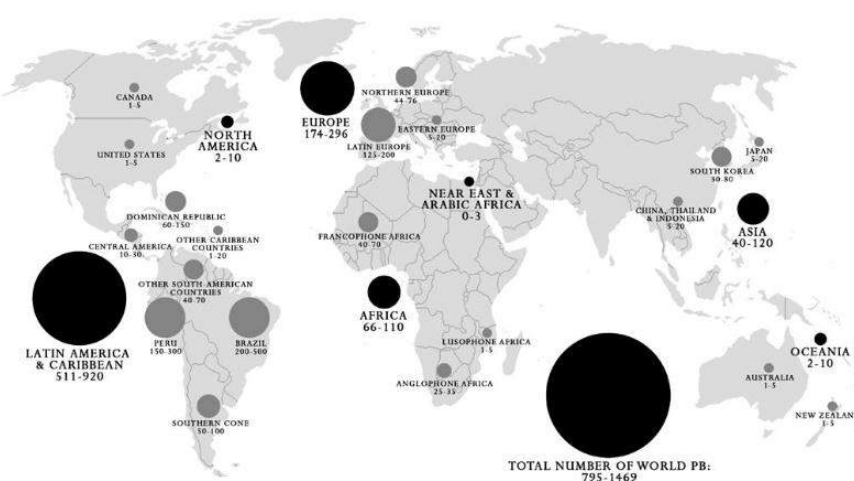
**з 2011** – в Польщі



## ПБ у світі



Źródło: Sintomer Y. i in., Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide – an Invitation to Global Cooperation. Study, Gliz-Bonn, 2010, s. 10.



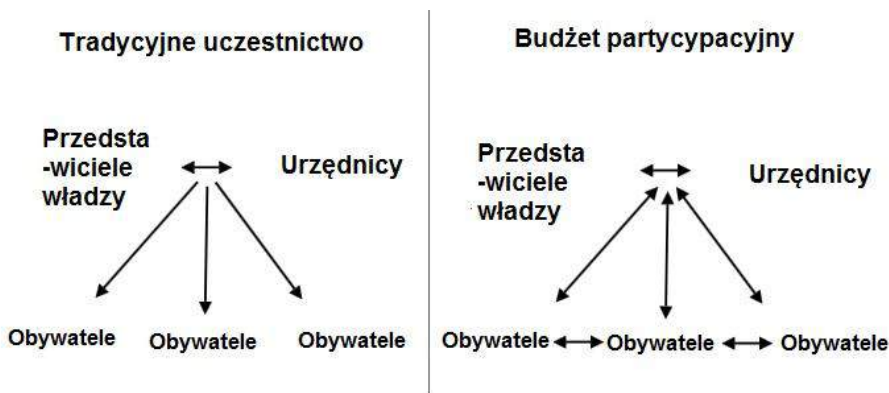
## ПБ та інші форми партиципації



- Рішення, що приймаються мешканцями, є обов'язковими до виконання
- Процес має циклічний характер
- В партиципаторному бюджеті йдеться не про поглиблення діалогу між окремим громадянином та окремим представником органів влади, а про зміцнення громади в цілому шляхом надання можливості її членам дискутувати, обговорювати основні проблеми та приймати спільні рішення



## ПБ та інші форми партиципації



Źródło, na podstawie: Sintomer Y. i in., *Learning from the South: Participatory Budgeting Worldwide – an Invitation to Global Cooperation. Study*, GIZ-Bonn, 2010, s. 8.



## Партиципаторний бюджет Всюди, де є гроші



- Окрема установа, наприклад, Будинок Культури Середмістя у Варшаві
- Допоміжні адміністративні одиниці самоврядування (солтство, район)
- Місто



## Партиципаторний бюджет в польських містах

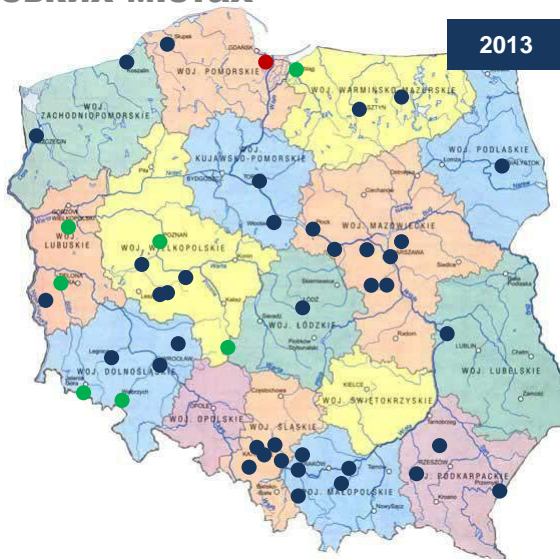




## Партиципаторний бюджет в польських містах



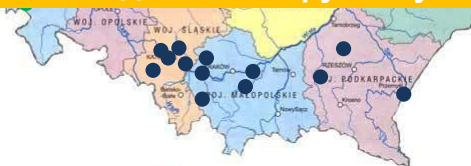
## Партиципаторний бюджет в польських містах



## Партиципаторний бюджет в польських містах



Зі попередніми підрахунками, на сьогоднішній день в Польщі вже прийнято понад 100 партиципаторних бюджетів. З огляду на стрімке зростання даного виду партиципації, складно чітко прослідити розвиток і використання даного інструменту



## ПБ в цифрах



- Суми коштів, які було виділено на формування ПБ: від 40 тис. PLN до 40 млн. PLN
- Відсоткове співвідношення ПБ до бюджету в цілому: від 0,002% до 3,403%
- Відсоткове співвідношення сум коштів до майнових витрат: від 0,007% до 17,633%
- Участь мешканців: від 2% до 40%, що можуть брати участь в даному процесі

Źródło, na podstawie: W. Kęłbowski, *Budżet Partycypacyjny w Polsce – ewaluacja*, Warszawa 2014, s. 40-52.





## Правова основа

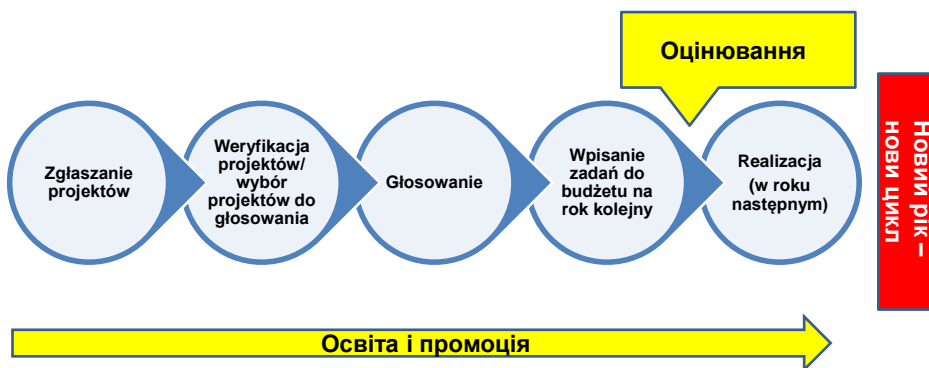


- Відсутність закону, який надає можливість впровадження ПБ
- Врегулювання на основі нормативно-правових актів місцевого самоврядування (постанови голів області/міста і/або рішення законодавчих органів)
- В результаті, це набуває форми **суспільного договору**



## Процедура розробки partiципативного бюджету в Польщі

## Складові процесу розробки партиципати pauci бюджету, тобто, цикл ПБ



### Приклад Графік



**11 квітня – 28 травня**  
(до 16.00)

Подання пропозицій  
стосовно завдань

10-20 червня

Погодження з авторами

червень-серпень

Аналіз ідей

**20-28 вересня**

Голосування

жовтень

Оголошення результатів

жовтень-грудень

Оцінювання



## До моменту залучення мешканців–рішення і рамки процесу

### Рішення щодо впровадження ПБ



#### Нульовий етап

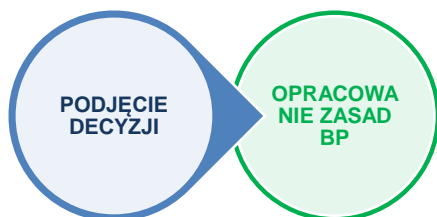


#### Важливі питання

- Визначення розміру коштів?
- Правова основа?
- Цілі?
- Рівень ПБ (установа, допоміжна адміністративна одиниця, місто)?
- Спосіб розробки основних положень?



## Основні складові процесу



### Корисні поради

- Інформація про виконані кроки
- Повна відкритість та прозорість
- Надання процесу суспільного характеру



## Приклад



### Робоча група, що займається підготовкою ПБ

- Створена міським головою
- Робочі зустрічі групи відбувались з липня до жовтня 2012 року
- Мішаний склад: представники міськради, допоміжних адміністративних одиниць (рад мікрорайонів), громадських організацій, Міська рада міста Лодзь + експерти з Університету в Лодзі

**Результати роботи:** розробка комплексу положень, затверджених відповідним розпорядженням міського голови



## Приклад



- Спільна розробка положень за участю експертів з громадських організацій та представників Варшавського Університету (серпень-листопад 2013)
  - Створення Ради з питань партиципаторного бюджету (7 незалежних експертів, 8 державних службовців і депутатів)
  - Громадські слухання щодо основних положень
- 
- **Результат роботи:** перебіг і регламент процесу затверджено відповідним розпорядженням міського голови



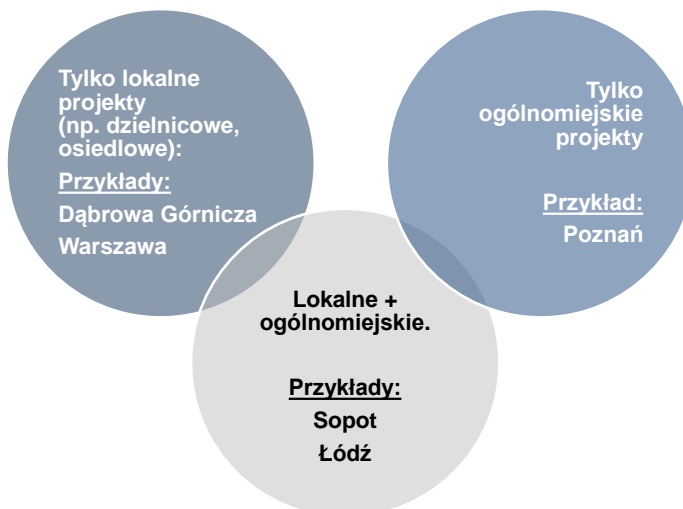
## Ключові дилеми Розподіл коштів



- Як розподіляти кошти, виділені в рамках ПБ? Призначати їх на реалізацію місцевих та/або загальноміських проектів?
- Якщо лише місцеві, тоді яким чином їх розподіляти – за районами/мікрорайонами чи виборчими округами?
- Які проекти можна реалізувати, використовуючи кошти, передбачені в ПБ? Чи це можуть бути інвестиції чи будь-які завдання гміни?
- Чи можна подавати будь-які проекти чи лише ті проекти, які відповідають пріоритетам, визначеним громадою або в стратегічних документах?



## Ключові дилеми Розподіл коштів



## Приклад Розподіл коштів



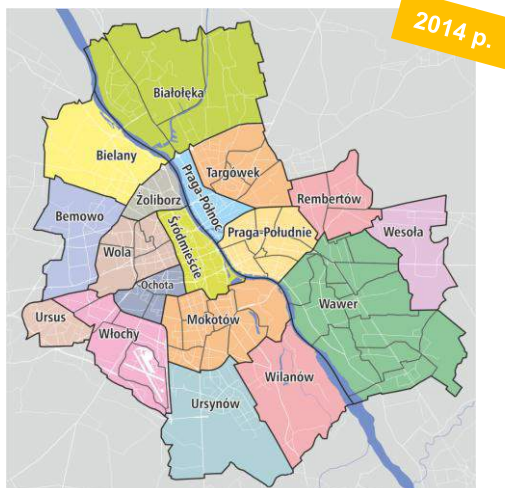
Роком раніше коштів було вдвічі менше



## Приклад Розподіл коштів



- Понад **26 млн.** – в кожному мікрорайоні від 0,5-1% від суми бюджету мікрорайону
- Поділ на 63 зони
- Можливі варіанти:
  - Один мікрорайон= один район
  - Поділ мікрорайону на зони
  - загальнорайонний рівень + зони



Canada

## Приклад Призначення коштів



- Всі завдання, реалізація яких перебуває в межах компетенції міста на правах повіту
- Завдання, що зараховуються до завдань районів, тобто, невеликі інвестиційні завдання, культурні і спортивні заходи і т.д.



Canada

## Приклад Призначення коштів



- Інвестиційні проекти, реалізація яких відбуватиметься на земельних ділянках, на яких місто, згідно з положеннями законодавства, має право реалізувати різного типу завдання
- Інвестиційні проекти, реалізація яких відбуватиметься на земельних ділянках/територіях, право розпорядження якими має столичне місто Варшава (якщо даний Район передбачить таку можливість, розглядатися будуть також проекти реалізації інших завдань, але за умови додання до проектної заявки письмової згоди власника земельної ділянки)



## Приклад Призначення коштів



- Завдання, реалізація яких можлива лише протягом одного року
- Витрати на реалізацію проекту не повинні перевищувати суми коштів, виділених в рамках ПБ для даного району





## Етап подання проектів

### Ключові дилеми Подання проектів



- Повнолітні чи також неповнолітні особи? Окремі мешканці чи групи мешканців?
- Лише громадяни чи також громадські організації, установи?
- Наскільки детальною повинна бути проектна заявка?



## Приклади Подання



- Кожний мешканець (іноземці також)
- До уваги береться місце фактичного проживання, а не місце прописки
- Необхідно отримати підтримку щонайменше 15 осіб
- Проектна заявка (заповнення бланку)



**BUDŻET  
PARTYCYPACYJNY  
WARSZAWA 2015**

### Додатково:

- Неповнолітні особи за згодою опікуна
- Можливість внесення змін, доповнень, виправлень в проектну заявку, що вже була подана



**Canada**

## Приклади Опис проекту



- Важливо не лише допомагати мешканцям, але й намагатись не додавати зайвої праці працівникам місцевої державної адміністрації

### Сопот 2011

- Максимально спрощена процедура – автори проектів не повинні надавати кошториси, експертизи чи схеми/малюнки
- Іноді траплялися нереальні проекти
- Проблеми з оцінкою вартості проекту



**Canada**

## Приклади Опис проекту



- На сьогоднішній день бланк заявки більш розширений і містить наступні дані, зокрема:
- інформацію стосовно тематики проекту (назва, місце розташування/локалізація, контактні дані авторів проекту/ідеї)
  - опис проекту і основні етапи його реалізації
  - обґрунтування необхідності реалізації проекту
  - опис бенефіціарів
  - додаткові схеми, мапи, малюнки і т.д.



## Приклад Проектна заявка (бланк)



2014 r.

Formularz zgłoszeniowy z propozycja projektu do budżetu partycypacyjnego w m.st. Warszawie na rok 2015<sup>1)</sup>

Zarząd Dzielnicy **Proszę wybrać dzielnicę:**

**Projektodawca:**

Imię i nazwisko: \_\_\_\_\_

PESEL: \_\_\_\_\_

Adres zamieszkania (tytuł, adres, kod pocztowy, miejscowość, kraj): \_\_\_\_\_

Telefon kontaktowy: \_\_\_\_\_

Adres e-mail: \_\_\_\_\_

Zdefiniuj precyzyjnie projekt do budżetu partycypacyjnego Dzielnicy \_\_\_\_\_ **Proszę wybrać dzielnicę:**

m.st. Warszawa na rok 2015 dofinansując:

**Nazwa projektu:** (maksymalnie 55 znaków) \_\_\_\_\_

**Opis projektu (maksymalnie 500 znaków)**

**Prezentacja projektu ma charakter:**  ogólnodostępny  lokalny

**Wskazać obszar i objętość przeprowadzenia projektu:** \_\_\_\_\_

**Lokalizacja terenu objętego propozycją projektu: (zgodnie z planem miejscowym)** \_\_\_\_\_

Ulica i nr / Podaj adres \_\_\_\_\_

Warszawa \_\_\_\_\_

**Inna istotna informacja (opcjonalnie):** \_\_\_\_\_

1) Regulamin uczestnictwa...

Lista osób popierających propozycję projektu do budżetu partycypacyjnego w m.st. Warszawie

Nazwa projektu: \_\_\_\_\_

Lp.	Imię i nazwisko	Adres zamieszkania	PESEL	Podpis popierającego / sposobu przyniesienia

**Podpisz się w dwóch miejscach!!!**



## Чого хочуть мешканці?

2014 г.

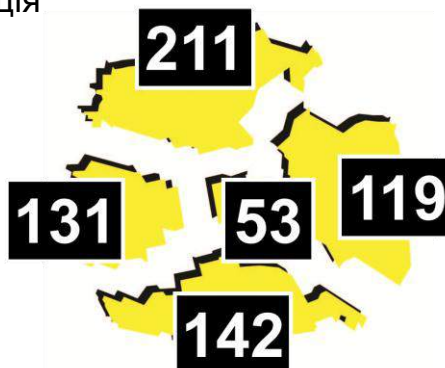


BUDŻET OBYWATELSKI



SZKOŁA LIDERÓW  
PARTNER

- 11 квітня – 28 травня
- Надійшла 871 пропозиція



Canada

## Чого хочуть мешканці?

2014 г.



BUDŻET OBYWATELSKI



SZKOŁA LIDERÓW  
PARTNER



Canada

# Перевірка Вибір проектів, які буде виставлено на голосування

## Ключові дилеми Перевірка проектів



- Що необхідно брати до уваги при перевірці проектів?
- Хто повинен здійснювати перевірку проектів?
- Чи виставляти на голосування всі проекти, чи лише відібрані?



## Приклади Перевірка



- Лише з формально-юридичної точки зору, а також з точки зору економії
- Дворівнева перевірка – державними службовцями, а також тимчасовою комісією міськради з питань партиципативного бюджету
- Цілковита відкритість і прозорість:
  - можливість ознайомитись з т.зв. Картою аналізу проектів
  - можливість брати участь в засіданнях комісії



Canada

## Приклад Перевірка



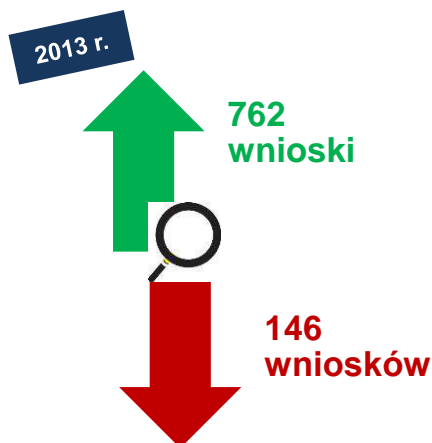
### Робота тимчасової комісії в 2013 році

- 4 депутати
- 15 засідань
- 60 годин роботи
- 540 мешканців, що взяли участь в засіданнях
- Деякі заявки розглядались по декілька разів, заявники забрали лише невелику кількість заявок



Canada

## Приклад Перевірка



Причини відхилення заявок:

- Форма власності земельних ділянок
- Період реалізації проекту
- Відсутність необхідного аналізу
- Проект виходить поза межі компетенцій
- Проект вже має бути реалізований
- Занадто високі витрати на реалізацію проекту



## Приклад Перевірка



2014 p.

- Майже два місяці на перевірку та оцінювання проектів
- Перевірку та оцінювання здійснюють працівники міськради, відповідальні за даний напрямок діяльності
- Після цього Група з питань бюджету переглядає проекти, що отримали негативну оцінку
- У випадку виникнення сумнівів щодо підстав відхилення проекту, існує можливість його повернення для здійснення повторної перевірки та оцінки



## Приклад Перевірка



2014 р.

- Надійшло 2236 проектів
- Після перевірки позитивну оцінку отримало 1485 проектів – 65%
- Найчастіші помилки:
  - відсутність підписів
  - відсутність необхідних даних особи
  - проект не відповідає завданням мікрорайону
  - відсутність згоди всіх розпорядників або ділянка не належить столичному місту Варшаві
  - терміни реалізації проекту перевищують бюджетний 2015 рік;
  - суперечить окремим положенням діючого законодавства



## Приклад Попередній відбір



2014 р.

- Здійснюється у випадку, якщо кількість проектів в даній адмін. одиниці (район, округ і т.д.), які отримали позитивну оцінку, перевищує 50.
- Керівництво району/округу організовує т.зв. передвиборчу зустріч, на яку запрошує усіх авторів проектів. Останні, шляхом таємного голосування (кожен автор проекту має 5 балів – від 1 до 5), повинні вибрати 50 проектів, які в подальшому буде виставлено на загальне голосування за участю мешканців.
- Процесом керує запрошений модератор (дотаційний конкурс для ГО).
- Вибір проектів для т.зв. передвиборчої зустрічі здійснюють Групи (проекти наближені за тематикою).





## Приклад Попередній вибір



BUDŻET  
PARTYCYPACYJNY  
WARSZAWA 2015

2014 р.



SZKOŁA  
LIDERÓW  
PARTNER

- 13 зустрічей з метою здійснення попереднього вибору – 91 проект (за участю лише авторів проектів)
- 4 мікрорайони: Мокотув (район 2), Прага-Північ, Середмістя та Урсинув
- 1390 проектів було відібрано для голосування за участю мешканців



Canada

## Вибір проектів

## Ключові дилеми Голосування



- Хто має право брати участь в голосуванні?
- Який метод голосування обрати?
- Інтернет-голосування і/чи голосування традиційним шляхом?
- Поіменне чи анонімне голосування?
- Голосування протягом одного дня чи протягом довшого періоду часу?



## Приклад Право на голосування



- В різних містах використовуються різні підходи
- Найчастіше, право на голосування мають всі повнолітні мешканці
- В деяких містах брати участь в голосуванні можуть також молодші мешканці. Наприклад, в Домброві Гурнічей та Лодзі право голосу мали також особи, яким виповнилось 16 років
- Натомість в Гдині голосувати могли всі, навіть немовлята – **можливі порушення**



## Приклад Висловлення підтримки



- В місті **Гожув** у 2012 році: один мешканець = один голос
- В місті **Познань**: один мешканець = 5 голосів
- В місті **Варшава**: залежно від мікрорайону: 5 голосів в мікрорайонах з одним видом проектів (місцеві або загальноміські) або ж 10 голосів в районах з двома видами проектів: 5 на місцеві проекти та 5 на загальноміські проекти
- В місті **Лодзь**:



## Приклад Висловлення підтримки



- В місті **Зелена Гура** – визначення проектів за рейтингом; можливість обрати 5 проектів та вказати наскільки важливою є реалізація кожного з них (5 = проект дуже необхідний; 1 = проект найменш необхідний)
- В **Сопоті** проводили експерименти, використовуючи кожного разу різні способи голосування:
  - в 2011 році: один мешканець = 5 голосів
  - в 2012 році: можливість оцінити кожний проект



## Приклад Сопот 2012



### KARTA DO GŁOSOWANIA

#### Zadania lokalne

Prosimy o Państwa ocenę inwestycji (zadań) poprzez postawienie znaku „X” w odpowiedniej kolumnie po prawej stronie. Ocena w skali od 0 (najniższa) do 5 (najwyższa).

LP	TYTUŁ PROJEKTU	KOSZT SZACUNKOWY*	TERMIN ZAKOŃCZENIA INWESTYCJI**	0	1	2	3	4	5
1	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
2	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
3	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
4	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
5	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
6	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
7	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
8	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
9	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						
10	ZADANIE	KOSZT	TERMIN REALIZACJI						

\*PRZEDSTAWIONE KOSZTY SĄ SZACUNKOWE I POGŁĄDOWE, KOSZT REALIZACJI MOŻE ULEC ZMIANIE W ZALEŻNOŚCI OD OSTATECZNEGO ZAKRESU INWESTYCJI.

\*\* MOŻLIWY PRZEWDYWANY TERMIN REALIZACJI INWESTYCJI.



Canada

## Способи голосування



# ZAGŁOSUJ

## 20-28 WRZEŚNIA



PRZEZ INTERNET



OSOBIŚCIE



KORESPONDENCYJNIE



Canada

# Супровідні заходи: підтримка освіта промоція

## Супровідні заходи Інформування та освіта



- На кожному етапі
- Mesедж достосований до різних груп отримувачів
- Кампанія повинна передбачити використання різних каналів комунікації
- Важливим є створення простору для ведення розмов з мешканцями
- Окрім промоції необхідно подбати про надання комплексної підтримки



## Приклад Кампанія



- Т.зв. оператором освітньо-інформаційної (частково також промоційної) кампанії були громадські організації, обрані на конкурсній основі
- Окрім того, міськрада Лодзі самостійно здійснювала промоцію бюджету
- Мешканці також активно долучилися до процесу рекламування власних проєктів, що дозволило досягти високого рівня активності під час голосування



Canada

## Приклад Зустрічі



При подачі заявок

- 36 зустрічей з мешканцями
- Депутати від районів, представники ГО
- Особи з вадами слуху



Canada

## Приклад Зустрічі



До голосування

- Зустрічі в мікрорайонах
- В 2014 році: заходи на свіжому повітрі

**13 WRZEŚNIA SOBOTA Z BUDŻETEM OBYWATELSKIM**

- 📍 SPOTKANIA INFORMACYJNE
- 📍 STOISKA WNIOSKODAWCÓW
- 📍 HYDE PARK

**PIOTRKOWSKA**

w godz. od 14.00 do 20.00



więcej na [www.budzet.dlałodzi.info](http://www.budzet.dlałodzi.info)



**Canada**

## Приклад Пленер



© Agencja Gazeta



© Agencja Gazeta



© Agencja Gazeta

- Можливість підготувати стенд з інформацією про проект
- Місто виділило площу
- Всі інші складові події – в руках мешканців



**Canada**

## Приклад Матеріали



- Інформаційний бюлетень під час зустрічей
- Інтернет-сторінка
- Facebook
- Спеціальний випуск газети з інформацією про те, як саме слід голосувати, а також з переліком всіх проектів



## Приклад Консультації



- Призначення службовців відповідних відділів чи управлінь, які надаватимуть необхідну інформацію
- Підтримка т.зв. Оператора кампанії (Асоціації "Торографіе")

### BEZPŁATNE DORADZTWO

05-28 maja, od poniedziałku do piątku w godzinach 10.00-20.00

OSOBIŚCIE



Miejski Punkt Kultury Praxer-Uł,  
ul. Pomorska 39 Łódź

TELEFONICZNIE



w godz. 10.00-18.00 tel. 42 28 86 001  
w godz. 12.00-20.00 tel. 42 28 86 002

INTERNETOWO



[www.budzet.dlalodzki.info](http://www.budzet.dlalodzki.info)





## Приклад Промоція



- Плакати
- Листівки
- Citylighty
- Оголошення в автобусах
- Кампанія door-to-door
- Оголошення в ЗМІ



Canada

## Приклад Рекламні фільми та ролики



Canada

## Приклад Кампанія

- Загальноміська кампанія, яку проводив Центр суспільних ініціатив
- Районні ради, що інформували про основні положення
- Активна участь членів Груп з питань бюджету в мікрорайонах, а також активна участь авторів проектів



Canada

## Приклад Інформування



- Інтернет-сторінка:
- цінник „Скільки коштує місто?”
- Завдання міста
- Мапа з позначенням форми власності земельних ділянок
- Інформаційна брошура
- Чергування в період підготовки проектів, під час яких надавались різного роду консультації та інформація
- Безпосередні контакти з працівниками галузевих управлінь та відділів

100 mb

**wykonanie projektu drogi rowerowej**  
5 000-10 000 zł

100 mb

**wyznaczenie pasa rowerowego na jezdni z projektem**  
7 000-12 000 zł



Canada

## Приклад Інформування



BUDŻET  
PARTYCYPACYJNY  
WARSZAWA 2015



SZKOŁA  
LIDERÓW

PARTNER

### Марафон написання проектів

- загальноміський
- 12 районних



Canada

## Приклад Зустрічі



BUDŻET  
PARTYCYPACYJNY  
WARSZAWA 2015



SZKOŁA  
LIDERÓW

PARTNER

- Дискусії стосовно пріоритетів розвитку – до подання проектів
- Дискусії стосовно проектів (презентація проектів, поєднання, модифікації) – до початку відбору
- Регулярні зустрічі “Про бюджет за кавою” – для членів робочих Груп, Ради з питань бюджету, районних та загальноміських координаторів



Canada

## Приклад Інформування



- Плакати
- Листівки
- Коротка реклама в міському транспорті
- Реклама на автобусних зупинках



## Приклад Промоція



- Партиципаційний трамвай
- Промоційні матеріали: календарі, закладки, сумки





## Відвідуваність Результати

### Приклад Відвідуваність



BUDŻET  
OBYWATELSKI



2013 р.

- Проголосувало 128 499 осіб
- Було отримано 186 888 заповнених бланків для голосування, з яких приблизно 78,5% було відправлено через інтернет
- 7 902 бланки (4,41%) було визнано недійсними

2014 р.

- Проголосувало 174 834 осіб
- Було отримано 267 475 заповнених бланків для голосування, з яких приблизно 71% було відправлено через інтернет
- 23 843 бланки (8,88%) було визнано недійсними



Canada

## Приклад Результати



2013 р.

- Для реалізації були вибрано **47 проектів**, з яких
  - 41 місцевого характеру
  - 6 загальноміського характеру
- Загальна сума вибраних проектів становить **19 999 042,10 PLN**

2014 р.

- Для реалізації було вибрано **65 проектів**, з яких
  - 58 місцевого характеру
  - 7 загальноміського характеру
- Загальна сума вибраних проектів становить **39 993 577,89 PLN**



Canada

## Приклад Результати



2013 р.

2014 р.

- Найбільші суми коштів було спрямовано на реалізацію проектів, пов'язаних зі спортом, відпочинком і покращенням умов в школах, однак, у списку переможців були також проекти, що стосувались дорожніх інвестицій, озеленення територій, або т.зв. м'які проекти (наприклад, запобігання соціальній ізоляції)



Canada

**Приклад  
Результати**



2013 p.



**Приклад  
Результати**



2013 p.



# Приклад Результати



2013 р.



ul. Traugutta / niedziela godz. 15:39



ul. 6 Sierpnia / niedziela godz. 15:39



# Приклад Результати



2013 р.





## Реалізація



### "W zdrowym ciele..." - remont Sali gimnastycznej i szatni w SP nr 142.

WYDZIAŁ EDUKACJI  
B0149



CZERWIEC 2015

projekt/przetarg



CZERWIEC – WRZESIEŃ 2015

realizacja



Canada

## Голосування Відвідуваність



### LICZBA KART DO GŁOSOWANIA



KARTY INTERAKTYWNE

120 714

KARTY PAPIEROWE

46 179



Canada

## Голосування Результати



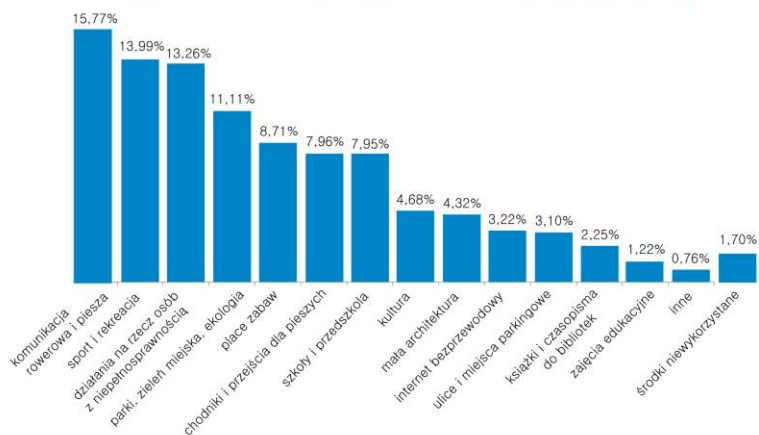
- **336 projektów** було вибрано для реалізації
- Загальна сума коштів вибраних проектів становить **25 882 088,71 PLN**, тобто, **98,65%** коштів, виділених в рамках бюджету
- Оголошення результатів (пряма трансляція)
- Рейтингові списки проектів (залежно від кількості набраних голосів: від найбільшої до найменшої)



## Голосування Результати



Na co zostały przeznaczone pieniądze z budżetu partycypacyjnego 2015?



## Оцінювання

### Оцінювання



- Здійснюється щороку
- Безпосередньо в управлінні/відділі міськради та за участю мешканців у вигляді громадських слухань
- Створюються тимчасові робочі групи за участю різних зацікавлених сторін з метою здійснення оцінки **бюджетів** за попередні роки
- Щороку процедура зазнає змін, розмір яких залежать від результатів переговорів та зустрічей мешканців з представниками органів влади



## Оцінювання Приклад



- Протягом усього часу: анкетування авторів проектів, членів Груп, осіб, що беруть участь в чергуваннях і надають консультації, координаторів процесу розробки партиципаторного бюджету
- Звіти незалежних модераторів про проведені зустрічі
- Дослідження інформаційної кампанії з використанням репрезентативної вибірки
- Семінари з оцінювання для членів Ради
- Зустрічі з координаторами, бургомістрами, працівниками управлінь та відділів
- Спостереження шляхом участі, глибинні інтерв'ю - група науковців з Варшавського університету



## Переваги Витрати і Виклики

## Переваги



- Надзвичайно активне залучення громади
- Громадянська освіта
- Поява нових лідерів
- Відчуття творення майбутнього і місцевий патріотизм
- Прозорий і зрозумілий спосіб ведення діалогу з громадянами
- Розподіл державних коштів з врахуванням суспільних потреб
- Подолання бар'єрів, які існували між мешканцями та міською державною адміністрацією



## Переваги



- Потенціал, що може бути використаний для побудови довіри між громадянами та владою
- Процес сприяє децентралізації влади
- Може позитивно вплинути на підвищення рівня прозорості процесу прийняття рішень
- Розвиток громадянського суспільства



## Витрати



- Процес вимагає великих витрат у вигляді фінансових ресурсів, часу та активної участі всіх сторін, причетних до даного процесу
- Нові обов'язки для міської державної адміністрації
- Завдяки прозорості весь процес знаходиться під пильним оком усіх зацікавлених сторін



## Виклики



- Інтенсивність та надійність підрахунку голосів
- Доступність та відкритість обраних проектів
- Інституційна vs. “низова” громадянська активність
- Нереалізовані проекти
- Процедури, в перебіг яких складно внести зміни
- Довгострокові цілі
- Включення ПБ у якості складової загального процесу управління містом – він повинен узгоджуватись з іншими діями та заходами
- Освіта усіх учасників процесу: як мешканців, так і службовців



## Основні положення/ стандарти

### Принципи доброго ПБ



- В Польщі впроваджується багато ПБ, однак не всі вони розроблені на належному рівні
- Спроби визначити найкращі були зроблені:
  - Конгресом Міських Рухів (2012)
  - Войцехом Кембльовським, автором двох публікацій: “Партиципаторний бюджет. Коротка інструкція з обслуговування” (2013) та „Партиципаторний бюджет. Оцінювання” (2014)
  - Даріушом Крашевським і Карольом Мойковським, авторами публікації “Громадянський бюджет в Польщі” (2014)
  - Майстернею досліджень та соціальних “Сточня” в публікації на тему: “Стандарти процесів партиципаторного бюджету в Польщі” (2014)



## Принципи доброго ПБ



Більшість авторів єдиної думки щодо **основних принципів**. Найчастіше, у цьому контексті виділяють:

- Чітке визначення суми коштів, виділених з загального бюджету на ПБ
- Надання мешканцям гарантій, що вибрані ними проекти обов'язково будуть реалізовані
- Циклічний і повторюваний характер процесу
- Врахування місцевої специфіки при розробці основних положень та принципів процесу складання партиципаторного бюджету



## Принципи доброго ПБ



- Визначення основних положень та принципів процесу за участю мешканців
- Надання мешканцям можливості включитися в процес розробки і внесення змін в ПБ на кожному його етапі
- Положення і принципи повинні бути чіткими і зрозумілими
- Оцінювання ПБ повинно відбуватись щороку
- Необхідно створити простір/площадку для проведення дискусій між мешканцями (побажання ввести обговорення)
- Мешканці повинні знати про можливість отримання підтримки, якщо це пов'язано з їхньою участю в процесі розробки ПБ





## Принципи доброго ПБ



- Інформаційну та освітню кампанії слід проводити з використанням різних каналів комунікації
- Не дозволяється вносити зміни в пропозиції мешканців без попереднього узгодження з останніми
- Адміністрація оцінює пропозиції мешканців з точки зору можливості їх подальшої реалізації та відповідності чинному законодавству, а не з точки зору їхньої "привабливості"



**Матеріали було підготовлено  
Фундацією "Школа Лідерів"**



## Дякуємо за увагу

Борис Мартеля, Асоціація “Topografie” (м.Лодзь)  
 borys.martela@gmail.com  
 Юстина Півко, Центр суспільних комунікацій” (Варшава)  
 jpiwko@um.warszawa.pl



**Додаток  
 ПБ в меншому  
 масштабі**

# Будинок культури Середмістя у Варшаві

## ПБ в культурі



pole dialogu



- Проект в 2012-2013 рр.
- Перший ПБ у Варшаві
- І єдиний до цього моменту подібний бюджет в сфері культури



Canada

## Факти про БКС



- Культурна установа
- Працює з 2001 року
- Основна діяльність та послуги спрямовані на задоволення потреб дорослого населення
- На сьогоднішній день БКС це: Сцена на вул. Смольней 9, Клуб на вул. Хожей 41 оф. 2, а також художні студії, майстерня мікромоделювання та майстерня стратегічних ігор “Стратег” на вул. Кредитовой 6
- БКС задовольняє культурні потреби мешканців, а також підтримує розвиток їхніх творчих інтересів та здібностей



## Діяльність БКС



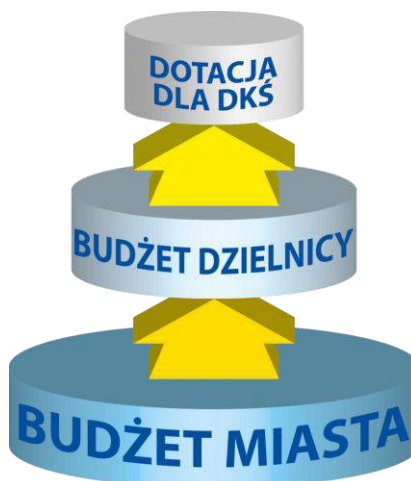
- Постійне проведення мистецьких, культурних, освітніх та історичних занять
- Театральна діяльність: постановки на сцені та пленері
- Заходи на відкритому повітрі, зокрема, Конвент стратегічних ігор “ГРЕНАДЕР” в Цитаделі у Варшаві, ArtPark – художня зона
- Підтримання діяльності аматорських художніх колективів (театрів, хорів, кабаре, танцювальних колективів)
- Виставкова діяльність
- Видавнича діяльність („Tekstualia”), записи



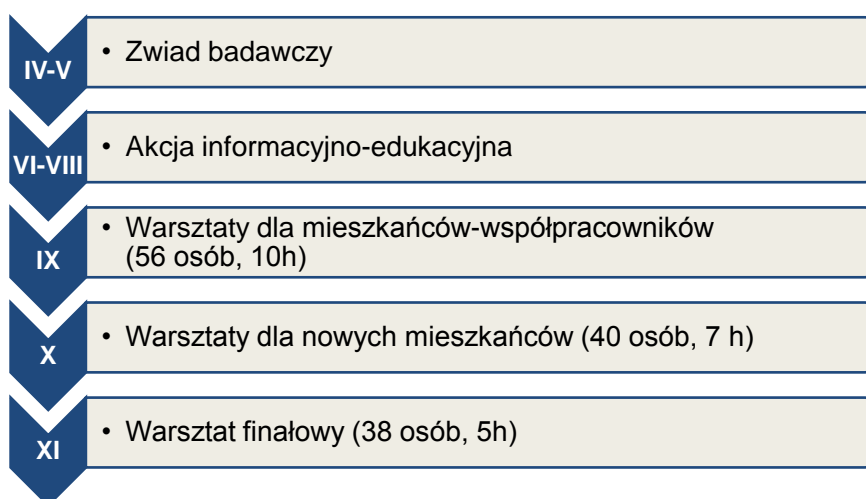
## Кошти на діяльність БКС



- Приблизно 87 % коштів – це дотація, що виділяється мікрорайоном Середмістя
- Приблизно 13 % - це власні доходи (за рахунок, наприклад, занять)
- У 2013 році бюджет становив 3,04 млн. PLN (2,81 млн. PLN дотації + 0,23 млн. PLN власних коштів)

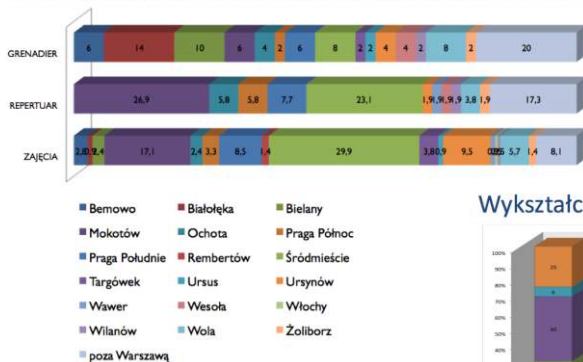


## Перебіг процесу

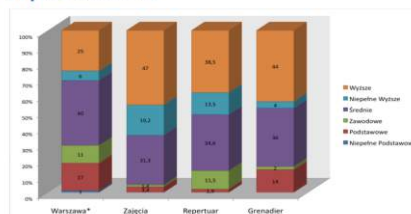


## Проведення попереднього дослідження

### Skąd docierają użytkownicy DKŚ



### Wykształcenie



\*Dane warszawskie na podstawie spisu powszechnego z 2002 roku (ludność w wieku 15 lat i więcej). Należy się spodziewać, że od 2002 roku wzrósł w ogólnej strukturze warszawskiej udział osób z wykształceniem wyższym i niepełnym wyższym.



## Інформаційна акція ART PARK, фестиваль "POWIŚLENIA", ЗМІ



## Семінари та тренінги I етап

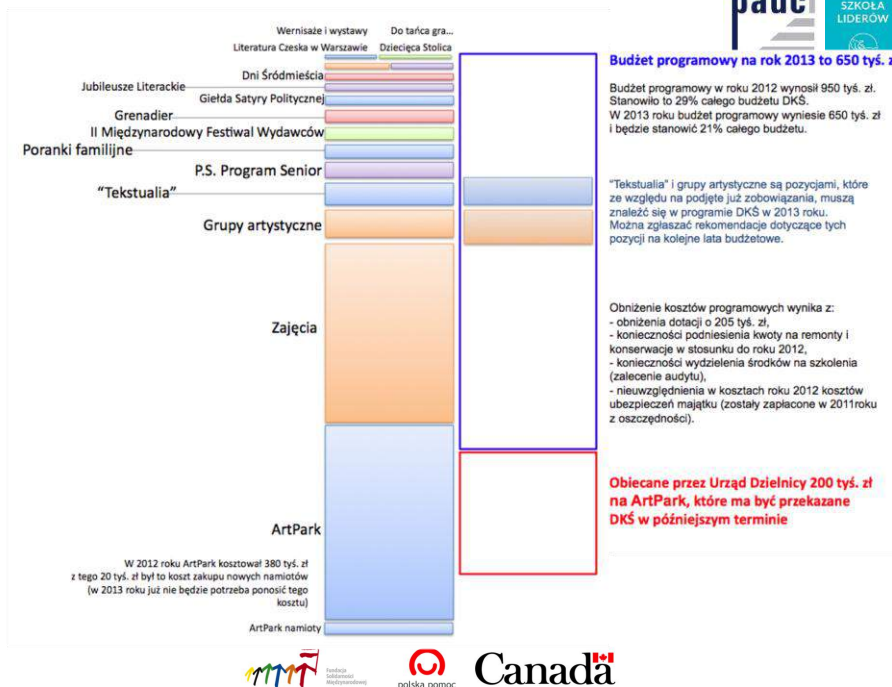


## Семінари та тренінги I етап





Budżet programowy w roku 2012 vs. kwota na budżet programowy w roku 2013



## Семинари та тренінги II етап



## ВАРИАНТИ

WARIANT 1  
"Domowy"

Zachowanie zajęć\* i repertuaru\*\*  
jako esencji misji DKŚ

Znaczne ograniczenie środków na  
festiwal ArtPark\*\*\* i szukanie sponsorów

Jeśli nie uda się pozyskać dodatkowych  
sponsorów – rezygnacja z festiwalu ArtPark

WARIANT 2  
"Wyjście na zewnątrz"

Zachowanie festiwalu ArtParku i imprez  
plenerowych\*\*\*\*, które sprawiają, że DKŚ  
jest widzialny w Śródmieściu

Ograniczenie środków na repertuar

Ograniczenie środków na zajęcia

WARIANT 3  
"Masowy, popularny"

Przeznaczenie większych środków na festiwal  
ArtPark, co pozwala dotrzeć z ofertą do bardzo  
dużej liczby osób, pomimo ograniczeń budżetu

Znaczne ograniczenie środków na repertuar

Drobne ograniczenie środków na zajęcia

WARIANT 4  
"Twórczość i kształcenie"

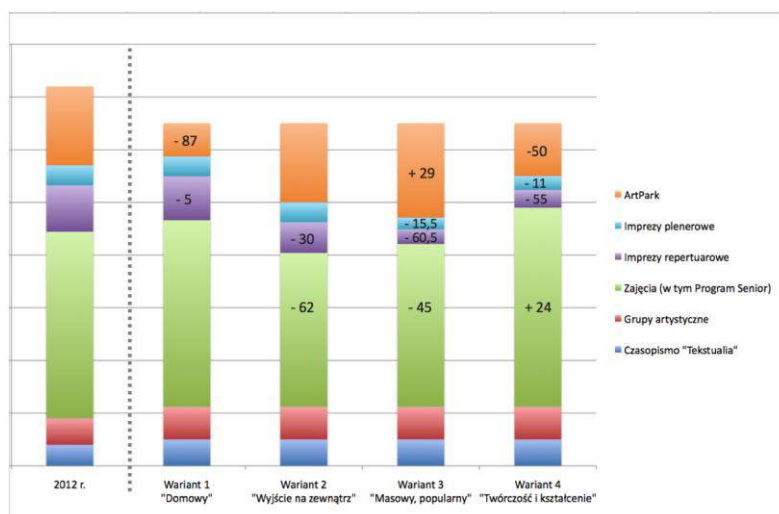
Przeznaczenie większych środków na zajęcia,  
a więc nacisk na aktywne uczestnictwo  
w kulturze

Znaczne ograniczenie środków na repertuar

Ograniczenie środków na imprezy plenerowe



## Варианти



# Фінал



# Фінал





## REKOMEN DACJE

Rekomendacje zostały wypracowane przez mieszkańców w toku warsztatów, były zgłaszane telefonicznie i przez forum internetowe. W trakcie warsztatu finałowego uczestnicy głosowali, które z rekomendacji odpowiadają im najbardziej.



LICZBA GŁOSÓW ZA:

30



NAZWA I OPIS REKOMENDACJI:

Program Wolontariacki – wolontariusze współpracują z DKŚ na podstawie umowy wolontariackiej i mają możliwość skorzystania z części oferty DKŚ bez dodatkowych opłat

30



Działania przyciągające osoby, które do tej pory nie korzystały z oferty DKŚ, w szczególności cudzoziemców

28



Akcje animacyjne na podwórkach

27



Wspólne planowanie z mieszkańcami oferty DKŚ i kontynuowanie w przyszłości budżetu partycypacyjnego

26



Stworzenie Banku Pomysłów – każdy może zgłosić pomysł na pojedyncze zajęcia, warsztaty i je przeprowadzić

24



Weekendowe intensywne warsztaty tematyczne

20



Wycieczki i spacery połączone ze spotkaniami o tematyce turystycznej i podróżniczej

16



Cykliczne spotkania muzyczne (np. z muzyką jazzową)

16



Warsztaty psychologiczne



## Фінал

